Európai Parlament
2024-2029

Állampolgári Jogi, Bel- és Igazságügyi Bizottság

2025/2135(INI)

30.9.2025

JELENTÉSTERVEZET

az alapvető jogok helyzetéről az Európai Unióban 2024-ben és 2025-ben
(2025/2135(INI))

Állampolgári Jogi, Bel- és Igazságügyi Bizottság

Előadó: Anna Strolenberg

TARTALOM

Oldal

AZ EURÓPAI PARLAMENT ÁLLÁSFOGLALÁSÁRA IRÁNYULÓ INDÍTVÁNY 3

INDOKOLÁS 11

AZ EURÓPAI PARLAMENT ÁLLÁSFOGLALÁSÁRA IRÁNYULÓ INDÍTVÁNY

az alapvető jogok helyzetéről az Európai Unióban 2024-ben és 2025-ben
(2025/2135(INI))

Az Európai Parlament,

– tekintettel az Európai Unióról szóló szerződésre (EUSZ),

– tekintettel az Európai Unió működéséről szóló szerződésre (EUMSZ),

– tekintettel az Európai Unió Alapjogi Chartájára (a továbbiakban: a Charta),

– tekintettel az Európai Unió Bíróságának (EUB) ítélkezési gyakorlatára,

tekintettel a nőkkel szembeni erőszak és a kapcsolati erőszak elleni küzdelemről szóló, 2024. május 14-i (EU) 2024/1385 európai parlamenti és tanácsi irányelvre[1],

– tekintettel a belső piaci médiaszolgáltatások közös keretének létrehozásáról és a 2010/13/EU irányelv módosításáról szóló, 2024. április 11-i (EU) 2024/1083 európai parlamenti és tanácsi rendeletre (a tömegtájékoztatás szabadságáról szóló európai rendelet)[2],

– tekintettel a közéletben részt vevő személyeknek a nyilvánvalóan megalapozatlan keresetekkel vagy visszaélésszerű bírósági eljárásokkal („közéleti részvételt akadályozó stratégiai perekkel”) szembeni védelméről szóló, 2024. április 11-i (EU) 2024/1069 európai parlamenti és tanácsi irányelvre[3] (a közéleti részvételt akadályozó stratégiai perek elleni irányelv),

– tekintettel az uniós költségvetés védelmét szolgáló általános feltételrendszerről szóló, 2020. december 16-i (EU, Euratom) 2020/2092 európai parlamenti és tanácsi rendeletre[4] (a jogállamiságra vonatkozó feltételrendszerről szóló rendelet),

– tekintettel a természetes személyeknek a személyes adatok kezelése tekintetében történő védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 95/46/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló, 2016. április 27-i (EU) 2016/679 európai parlamenti és tanácsi rendeletre (általános adatvédelmi rendelet)[5],

– tekintettel a rasszizmus és az idegengyűlölet egyes formái és megnyilvánulásai elleni, büntetőjogi eszközökkel történő küzdelemről szóló, 2008. november 28-i 2008/913/IB tanácsi kerethatározatra[6],

[1] HL L, 2024/1385, 2024.5.24., ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1385/oj
[2] HL L, 2024/1083, 2024.4.17., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1083/oj
[3] HL L, 2024/1069, 2024.4.16., ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1069/oj
[4] HL L 433. I, 2020.12.22., 1. o., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2020/2092/oj
[5] HL L 119., 2016.5.4., 1. o.; ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2016/679/oj
[6] HL L 328., 2008.12.6., 55. o.; ELI: http://data.europa.eu/eli/dec_framw/2008/913/oj

– tekintettel a személyek közötti, vallásra vagy meggyőződésre, fogyatékosságra, életkorra vagy szexuális irányultságra való tekintet nélküli egyenlő bánásmód elvének alkalmazásáról szóló tanácsi irányelvre irányuló, 2008. július 2-i bizottsági javaslatra (COM(2008)0426) (a hátrányos megkülönböztetés tilalmáról szóló horizontális irányelv);

– tekintettel a személyek közötti, faji vagy etnikai származásra való tekintet nélküli egyenlő bánásmód elvének alkalmazásáról szóló, 2000. június 29-i 2000/43/EK tanácsi irányelvre[7],

– tekintettel az LMBTIQ-személyek egyenlőségéről szóló uniós stratégiára (2020–2025) (COM(2020)0698), a 2020–2025 közötti időszakra szóló nemi esélyegyenlőségi stratégiára (COM(2020)0152), a fogyatékossággal élő személyek jogairól szóló stratégiára (2021–2030) (COM(2021)0101), a 2020–2025-ös időszakra vonatkozó, rasszizmus elleni uniós cselekvési tervre (COM(2020)0565), a romák egyenlőségének, társadalmi befogadásának és részvételének előmozdítását célzó uniós stratégiai keretrendszerre (2020–2030) (COM(2020)0620), valamint az ezek aktualizálására és megerősítésére vonatkozó bizottsági bejelentésre,

– tekintettel az Alapjogi Charta EU-n belüli alkalmazásának megerősítésére irányuló uniós stratégiára (COM(2020)0711) és a Bizottság éves jelentéseire, különösen Az alapvető jogok előmozdításának, védelmének és érvényesítésének finanszírozása –2024. évi éves jelentés az Európai Unió Alapjogi Chartájának alkalmazásáról című bizottsági jelentésre (COM(2024)0456),

– tekintettel a „2024. évi jogállamisági jelentés – A jogállamiság helyzete az Európai Unióban” című, 2024. július 24-i bizottsági közleményre (COM(2024)0800) és a „2025. évi jogállamisági jelentés – A jogállamiság helyzete az Európai Unióban” című, 2025. július 8-i bizottsági közleményre (COM(2025)0900), valamint az azokhoz csatolt 27 országfejezetre,

– tekintettel „A nők jogaira vonatkozó ütemterv” című, 2025. március 7-i bizottsági közleményre (COM(2025)0097), amely vázolja az Unió nemek közötti egyenlőség megvalósításával kapcsolatos hosszú távú elképzelését,

– tekintettel az ENSZ emberi jogi egyezményeire és az ENSZ-nek az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelmét szolgáló jogi eszközeire, különösen az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatára, a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányára, a faji megkülönböztetés valamennyi formájának kiküszöböléséről szóló nemzetközi egyezményre, a nőkkel szemben alkalmazott hátrányos megkülönböztetés minden formájának kiküszöböléséről szóló egyezményre, az ENSZ egyetemes időszakos felülvizsgálatának ajánlásaira és jelentéseire, valamint az ENSZ emberi jogi egyezményeinek végrehajtását felügyelő testületek ítélkezési gyakorlatára és az Emberi Jogi Tanács különleges eljárásaira,

– tekintettel a fogyatékossággal élő személyek jogairól szóló ENSZ-egyezményre, amelyet az EU 2010. december 23-án erősített meg, és amelynek valamennyi tagállam részes fele, a fogyatékossággal élő személyek jogairól szóló ENSZ-egyezményhez

[7] HL L 180., 2000.7.19., 22. o.; ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2000/43/oj

csatolt fakultatív jegyzőkönyvre, amelyet 22 tagállam megerősített, valamint a fogyatékossággal élő személyek jogairól szóló ENSZ-egyezménnyel kapcsolatos általános észrevételekre és a Fogyatékossággal Élő Személyek Jogainak Bizottsága észrevételeire,

– tekintettel az ENSZ 2030-ig tartó időszakra vonatkozó fenntartható fejlődési menetrendjére és a fenntartható fejlődési célokra,

– tekintettel a szexuális irányultsággal, a nemi identitással, a nemi önkifejezéssel és a nemi jelleggel kapcsolatos nemzetközi emberi jogi szabályok alkalmazására vonatkozó yogyakartai alapelvekre,

– tekintettel a Demokratikus Intézmények és Emberi Jogok Hivatala, a nemzeti kisebbségi főbiztos, a médiaszabadsággal foglalkozó képviselő és az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet (EBESZ) más szerveinek ajánlásaira és jelentéseire,

– tekintettel az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló európai egyezményre (EJEE),

– tekintettel az Európa Tanács, különösen a Velencei Bizottság, a Rasszizmus és Intolerancia Elleni Európai Bizottság (ECRI), a nőkkel szembeni erőszak és a kapcsolati erőszak elleni fellépés szakértői csoportja (GREVIO), a Korrupció Elleni Államok Csoportja (GRECO), a megkülönböztetésmentességgel, a sokszínűséggel és a társadalmi befogadással foglalkozó irányítóbizottság, a Parlamenti Közgyűlés, a Szociális Jogok Európai Bizottsága és az Európa Tanács egyéb szervei ajánlásaira, véleményeire, jelentéseire és állásfoglalásaira,

– tekintettel az Európa Tanács emberi jogi biztosának nyilatkozataira, ajánlásaira, jelentéseire és országlátogatásaira, beleértve a „Kiszervezett menekültügyi és migrációs politikák és emberi jogi jogszabályok” című, 2025. szeptember 4-i jelentését,

– tekintettel az Európa Tanács újságírók biztonságával foglalkozó platformjára,

– tekintettel az Európa Tanácsnak a nőkkel szembeni erőszak és a kapcsolati erőszak elleni küzdelemről és azok megelőzéséről szóló egyezményére (isztambuli egyezmény), amelyet az Európai Unió 2023. június 28-án erősített meg,

– tekintettel az Európa Tanács Európai Szociális Chartájára,

– tekintettel a szociális jogok európai pillérére és annak cselekvési tervére,

– tekintettel az Európai Unió Alapjogi Ügynökségének (FRA) jelentéseire, felméréseire és véleményeire, különösen az Ügynökség 2024. évi alapjogi jelentésére és 2025. évi alapjogi jelentésére,

– tekintettel az alapvető jogok Európai Unióban kialakult helyzetéről szóló korábbi állásfoglalásaira,

– tekintettel a Bizottság jogállamisági jelentéseiről szóló állásfoglalásaira,

– tekintettel az egyes tagállamokról, többek között Görögországról, Magyarországról és

Szlovákiáról szóló állásfoglalásaira,

– tekintettel a 2020–2025-ös időszakra vonatkozó, az LMBTIQ-személyek egyenlőségéről szóló uniós stratégia végrehajtásáról szóló, 2024. február 8-i állásfoglalására[8],

– tekintettel „A fogyatékossággal élő személyek egyenlő jogai felé” című, 2022. december 13-i állásfoglalására[9],

– tekintettel a faji igazságosság, a megkülönböztetésmentesség és az antirasszizmus EU-n belüli helyzetéről szóló, 2022. november 10-i állásfoglalására[10],

– tekintettel a civil társadalom mozgásterének Európában tapasztalható szűküléséről szóló, 2022. március 8-i állásfoglalására[11],

– tekintettel a Bizottságnak szóló ajánlásokat tartalmazó, a nemi alapú erőszak elleni küzdelemről és azon belül az online erőszakról szóló, 2021. december 14-i állásfoglalására[12],

– tekintettel a Bizottságnak szóló ajánlásokat tartalmazó, a nemi alapú erőszaknak az EUMSZ 83. cikkének (1) bekezdésében felsorolt bűncselekmények új területeként való megállapításáról szóló, 2021. szeptember 16-i állásfoglalására[13], valamint az uniós bűncselekmények listájának a gyűlöletbeszéddel és a gyűlölet-bűncselekményekkel való kibővítéséről szóló, 2024. január 18-i állásfoglalására[14],

– tekintettel a demokráciával, a jogállamisággal és az alapvető jogokkal foglalkozó uniós mechanizmus létrehozásáról szóló, 2020. október 7-i állásfoglalására[15],

– tekintettel eljárási szabályzata 55. cikkére,

– tekintettel az Állampolgári Jogi, Bel- és Igazságügyi Bizottság jelentésére (A10-0000/2025),

A. mivel több tagállamban demokratikus visszacsúszás figyelhető meg;

B. mivel a korrupció továbbra is aggodalomra ad okot;

C. mivel a tömegtájékoztatás szabadsága Unió-szerte továbbra is veszélyben van, különösen Bulgáriában, Görögországban, Olaszországban, Magyarországon és Szlovákiában; mivel a közéleti részvételt akadályozó stratégiai perek továbbra is fenyegetést jelentenek a tömegtájékoztatás szabadságára nézve;

---

[8] HL C, C/2024/6340, 2024.11.7., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/6340/oj
[9] HL C 177., 2023.5.17., 13. o.
[10] HL C 161., 2023.5.5., 10. o.
[11] HL C 347., 2022.9.9., 2. o.
[12] HL C 251., 2022.6.30., 2. o.
[13] HL C 117., 2022.3.11., 88. o.
[14] HL C, C/2024/5733, 2024.10.17., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/5733/oj
[15] HL C 395., 2021.9.29., 2. o.

D. mivel az újságírók és a médiában dolgozók bizonytalan körülményeknek és nem biztonságos környezetnek vannak kitéve;

E. mivel a dezinformáció terjedése polarizálja és gyengíti a demokráciát;

F. mivel az új technológiák, köztük az MI-rendszerek esetében fennáll a kockázat, hogy súlyosbítják a hátrányos megkülönböztetést és a meglévő egyenlőtlenségeket; mivel a kémszoftverek, arcfelismerő és tömeges megfigyelési technológiák használata visszaélésszerű és antidemokratikus gyakorlatnak tekinthető;

G. mivel az EUSZ 2. cikkében meghatározott uniós értékeknek való megfelelés az uniós finanszírozási eszközökhöz való hozzáférés alapvető előfeltétele;

H. mivel az Európa Tanács emberi jogi biztosa azt ajánlja, hogy a külső együttműködés megkezdése előtt végezzenek átfogó emberi jogi kockázatértékelést;

I. mivel a menedékjog iránti kérelmek nyilvántartásba vételének felfüggesztésére irányuló kísérletek komoly aggodalomra adnak okot; mivel tiszteletben kell tartani az érintett személyek emberi jogait, fel kell mérni védelem iránti szükségleteiket, és biztosítani kell a nemzetközi védelemre jogosultak számára az érdemi védelmi intézkedésekhez való hozzáférést;

J. mivel a nőkkel és az LMBTIQ+-személyekkel szembeni nemi alapú erőszak továbbra is elterjedt, és azt különösen a hátrányos megkülönböztetés többszörös és interszekcionális formáival szembesülők tapasztalhatják; mivel a biztonságos és törvényes abortuszhoz való hozzáférés megtagadása a nemi alapú erőszak egyik formája;

K. mivel Unió-szerte példátlan és intenzív támadás éri a civil társadalmi teret; mivel az uniós értékeket védő és előmozdító civil társadalmi szervezetek és emberijog-védők elleni támadások fokozódtak, és továbbra is komoly aggodalomra adnak okot;

L. mivel egyes tagállamokban, például Cipruson, Franciaországban, Görögországban, Olaszországban, Máltán, Lengyelországban és Spanyolországban a civil társadalmi szervezetek és az emberijog-védők ellen büntetőeljárás indult a menekültek és a migránsok támogatása miatt;

M. mivel a következő többéves pénzügyi keretben (MFF) biztosítani kell a civil társadalomnak nyújtandó uniós finanszírozást;

N. mivel az intézményesített rasszizmus beépül a kormányzati politikákba és a közszolgálatokba, például a rendőrségbe;

O. mivel az FRA-nak az EU-ban élő feketékről, zsidókról, muszlimokról és LMBTIQ+-személyekről szóló felmérései azt mutatják, hogy e személyek széles körű gyűlöletet tapasztalnak;

Veszélyben lévő alapvető jogok

1. sürgeti a Bizottságot és a tagállamokat, hogy tartsák tiszteletben és mozdítsák elő az EUSZ 2. cikkében rögzített uniós értékeket;

2. sürgeti a Bizottságot, hogy erősítse meg a Charta alkalmazásáról szóló éves jelentéseket;

3. hangsúlyozza, hogy meg kell erősíteni a nyomonkövetési és értékelési mechanizmusokat;

Nyomás alatt álló demokrácia

4. megismétli, hogy a demokráciával, a jogállamisággal és az alapvető jogokkal foglalkozó uniós mechanizmust kellene létrehozni;

5. sürgeti a tagállamokat, hogy küzdjenek a korrupció ellen, és teljes mértékben tegyenek eleget a GRECO ajánlásainak;

6. mély aggodalmát fejezi ki a több tagállamban a médiát és az újságírást érő növekvő nyomás, politikai beavatkozás és támadások, és többek között a közszolgálati média függetlenségének hiánya miatt;

7. sajnálatát fejezi ki amiatt, hogy több tagállamban, például Máltán, Görögországban és Szlovákiában rendszerszintű hiányosságok tapasztalhatók az újságírók elleni bűncselekmények kivizsgálása és büntetőeljárás alá vonása terén;

8. felhívja a Bizottságot és a tagállamokat, hogy garantálják az újságírók és a médiaszereplők biztonságát és védelmét, és mozdítsák elő a tömegtájékoztatás szabadságát, függetlenségét és sokszínűségét; felhívja a Bizottságot és a tagállamokat, hogy hajtsák végre a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy véget vessenek az EU-ban a közéleti részvételt akadályozó stratégiai perekkel kapcsolatos valamennyi ügynek;

9. osztja az ENSZ főtitkárának véleményét, amely szerint az algoritmusoknak nem szabadna ellenőrizniük, hogy mit látnak az emberek, és hogy a technológiai vállalatoknak olyan üzleti modelleket kellene alkalmazniuk, amelyek nem részesítik előnyben az aktivitást az emberi jogokkal szemben;

10. ismételten felszólítja a tagállamokat, és különösen Görögországot, Ciprust, Olaszországot, Magyarországot, Lengyelországot és Spanyolországot, hogy kövessék a Pegasus és azzal egyenértékű kémszoftverek használatának kivizsgálásával foglalkozó vizsgálóbizottság (PEGA) és a Velencei Bizottság valamennyi ajánlását;

11. felszólít az EU EJEE-hez való csatlakozásának véglegesítésére;

Az alapvető jogok határokon történő megsértése

12. határozottan elítéli az alapvető jogok határokon történő, általánosan elterjedtnek mondható megsértését, beleértve a visszatoloncolásokat is, amelyek számos tagállamban rendszerszintű gyakorlattá válnak;

13. felhívja az EU-t és a tagállamokat, hogy tegyenek eleget a nemzetközi emberi jogi kötelezettségeknek és kötelezettségvállalásoknak, és tartózkodjanak az egyenlőtlenséget és a kirekesztést súlyosbító migrációs politikák elfogadásától;

14. sürgeti a Bizottságot és a tagállamokat, hogy vessenek véget a nem kormányzati kutatási és mentési erőfeszítések rendszerszintű akadályozásának; emlékeztet arra, hogy sürgősen létre kell hozni egy uniós kutatási és mentési alapot, és felhívja az uniós intézményeket, hogy a következő többéves pénzügyi keretben különítsenek el megfelelő pénzügyi keretösszeget erre a célra;

15. sürgeti a tagállamokat, hogy kövessék az Európa Tanács emberi jogi biztosának jelentésében foglalt ajánlásokat; határozottan elítéli a visszatérő menekült- és bevándorlóellenes retorikát;

16. felhívja a tagállamokat, hogy maradéktalanul hajtsák végre a migrációs és menekültügyi paktumot; aggodalmát fejezi ki amiatt, hogy egyes tagállamok nem állnak készen a végrehajtási határidő betartására, különösen az alapvető jogokra vonatkozó rendelkezéseket illetően;

Nemi alapú erőszak, a nők jogai és az LMBTIQ+-személyek jogai

17. sürgeti a Bizottságot és a tagállamokat, hogy tegyék meg a szükséges intézkedéseket a genderellenes és a jogok biztosítását ellenző mozgalmak elleni küzdelem érdekében;

18. üdvözli az EU nők jogaira vonatkozó ütemtervét és az ahhoz csatolt, a nemek közötti egyenlőséget biztosító társadalom alapelveiről szóló nyilatkozatot; sajnálatát fejezi ki azonban a határozott pénzügyi kötelezettségvállalások hiánya miatt;

19. sürgeti az EU-t és a tagállamokat, hogy lépjenek fel a nemi alapú erőszak minden formája ellen, és kezeljék azok kiváltó okait, beleértve a nemi alapú online erőszakot is; ismételten felhívja a Bizottságot, hogy az EUMSZ 83. cikkének (1) bekezdése értelmében ismerje el a nemi alapú erőszakot új uniós dimenziójú bűncselekményként;

20. ismételten kéri, hogy az abortuszhoz való jog kerüljön be a Chartába; hangsúlyozza, hogy a nemi erőszaknak még mindig nincs a beleegyezés hiányán alapuló uniós fogalommeghatározása;

21. sürgeti Bulgáriát, Csehországot, Magyarországot, Litvániát és Szlovákiát, hogy erősítsék meg az isztambuli egyezményt;

Veszélyben lévő civil társadalom

22. felhívja a Bizottságot és a tagállamokat, hogy biztosítsák és mozdítsák elő a polgárok és a civil társadalmi szervezetek politikai döntéshozatalban való szerepvállalását és hatékony részvételét;

23. felhívja a Bizottságot annak biztosítására, hogy a küszöbön álló uniós civil társadalmi stratégia támogassa, védje és vértezze fel az uniós értékeket védő és előmozdító civil társadalmi szervezeteket és emberijog-védőket, és arra, hogy hozzon létre gyorsreagálási mechanizmust az EU-ban a támogatásukra;

24. határozottan elítéli a szolidaritás folyamatos kriminalizálását, és sürgeti a tagállamokat, hogy tartózkodjanak ettől;

25. sürgeti a Bizottságot és a tagállamokat annak biztosítására, hogy az emberek gyakorolhassák a békés gyülekezéshez való jogukat, és arra, hogy tartózkodjanak minden olyan kezdeményezés előterjesztésétől, amely visszatartó hatással lehet a civil társadalmi térre;

Strukturális rasszizmus és hátrányos megkülönböztetés

26. megismétli a hátrányos megkülönböztetés tilalmáról szóló horizontális irányelv útjában álló akadályok felszámolására irányuló kérését;

27. felhívja a Bizottságot, hogy terjesszen elő ambiciózus esélyegyenlőségi és rasszizmus elleni stratégiákat;

28. felhívja a Bizottságot és a tagállamokat, hogy lépjenek fel az idegengyűlölet, a rasszizmus, a nőgyűlölet, a homofóbia, a transzfóbia, valamint a kiszolgáltatott személyekkel szembeni előítéletek, intolerancia, hátrányos megkülönböztetés és gyűlölet egyéb formái ellen;

29. sürgeti a tagállamokat, különösen Magyarországot és Szlovákiát, hogy vizsgálják felül azokat a jogszabályokat, amelyek hátrányosan megkülönböztetik az LMBTIQ+-személyeket és a szivárványcsaládokat, és hogy tartózkodjanak minden olyan kezdeményezés előterjesztésétől, amely veszélyeztetheti az LMBTIQ+-személyek jogait, beleértve az úgynevezett LMBTI-ellenes propagandatörvényeket is, és tiltsák be az átnevelési terápiákat;

30. felhívja a Bizottságot és a tagállamokat, hogy foglalkozzanak a romákat és a fogyatékossággal élő személyeket sújtó hátrányos megkülönböztetéssel és társadalmi kirekesztéssel;

Veszélyben lévő környezeti, szociális és gazdasági jogok

31. felhívja a Bizottságot és a tagállamokat, hogy mindenki számára biztosítsanak megfelelő életszínvonalat és egészséges környezetet, beleértve a lakhatáshoz, a minőségi oktatáshoz, a szociális biztonsághoz és az egészségügyi ellátáshoz való hozzáférést;

32. utasítja elnökét, hogy továbbítsa ezt az állásfoglalást a Tanácsnak, a Bizottságnak, valamint a tagállamok kormányainak és parlamentjeinek.

INDOKOLÁS

2024-ben és 2025-ben az Európai Unióban egyre nagyobb nyomás nehezedett az alapvető jogokra a különböző frontok részéről. A jogállamiságot fenyegető veszélyek, a civil társadalmi tér szűkülése, a gyűlöletbeszéd és az idegengyűlölő narratívák terjedése, a menekültekkel és a migránsokkal szembeni erőszak, valamint a nők és az LMBTQ+-személyek jogainak csorbulása aggasztó tendenciára utalnak.

Az alapvető jogok e leépülését tovább súlyosbították a tartós társadalmi-gazdasági egyenlőtlenségek. Miközben Oroszország Ukrajna elleni háborúja folytatódik, a Gáza elleni támadások továbbra is fennállnak, és egyre több vezető tanúsít autokrata magatartást, az alapvető jogokra egyre nagyobb nyomás nehezedik. Ezekben a feszültséggel terhes időkben valós a kockázata annak, hogy az alapvető jogok háttérbe szorulnak a politikai napirenden. Éppen az instabilitás pillanataiban alapvető fontosságú felidézni az Európai Unió alapját jelentő értékeket: az emberi méltóságot, a szabadságot, a demokráciát, az egyenlőséget, a jogállamiságot és az emberi jogok tiszteletben tartását, amelyeket mind az Alapjogi Charta, mind az uniós szerződések rögzítenek. Ezen elvek védelme nemcsak az uniós intézmények és a tagállamok jogi kötelezettsége, hanem mindazt is jelenti, ami Európát olyan egyedülálló politikai projektté teszi, amelynek középpontjában a polgárok jólléte áll. Az EU nem veszélyeztetheti ezeket az alapokat. Az alapvető jogok nem statikusak; aktívan kell népszerűsíteni és végrehajtani őket.

A civil társadalmi tér ellen Európa-szerte intézett támadások a demokrácia gyengülésének jelei közé sorolhatók. A békés gyülekezéshez való jog közelmúltbeli korlátozása, különösen a Palesztina-párti tüntetések és a Pride betiltása, valamint az emberijog-védők és a menekültekkel, menedékkérőkkel és migránsokkal foglalkozó nem kormányzati szervezetek elnyomása és büntetendővé nyilvánítása veszélyes precedenst teremtett. Ezt felerősítik a civil társadalmi szervezetek számára biztosított finanszírozásnak az USA és az EU általi korlátozásai.

Az előadó aggodalmát fejezi ki az európai társadalmak fokozódó polarizációja és széttöredezettsége miatt, amelyet gyakran populista politikai szereplők táplálnak. A kisebbségek bűnbakká tétele, az identitáspolitika kihasználása és a dezinformáció terjesztése megosztja a közösségeket, és aláássa a bizalmat. A politikusok és a kormányok kötelesek megőrizni a demokratikus normákat, és tartózkodni a gyűlöletet, a rasszizmust és az erőszakot tápláló retorikától.

A gyors digitális változás és a mesterséges intelligencia súlyosbítja ezeket a kockázatokat, mivel a gyűlöletbeszéd és a káros online tartalmak ellenőrizetlen terjedése, valamint az elfogult algoritmusok és a manipulatív tervezés veszélyeztetik az egyenlőséget és a polgári életet. Ezek a fenyegetések különösen az európai választások során váltak láthatóvá, amikor a jelentések szerint a különböző tagállamokban fokozódott az online gyűlöletbeszéd, az erőszak, és nőtt a halálos fenyegetések száma[1]. Emellett egyes országokban a biztonsági szolgálatok figyelmeztettek a fiatalok gyors online radikalizálódására, különösen a jobboldali szélsőséges hálózatokon belül. Végezetül a választási folyamatokba való külföldi beavatkozás egyértelmű példa arra, hogy az online platformokat hogyan lehet fegyverként felhasználni a demokrácia kikezdésére.

Az elkövetkező években az Uniónak meg kell újítania demokratikus alapjait, meg kell erősítenie a polgárok részvételét, és szakpolitikáinak középpontjába az egyenlőséget, az

[1] EBESZ: ODIHR, Európai parlamenti választások, 2024. június 6–9. – Az ODIHR különleges választási értékelő missziójának zárójelentése, Varsó, 2024., 15. o.

igazságosságot és a fenntarthatóságot kell helyeznie. Az EU csak a jogok aktív védelme és előmozdítása révén képes helyreállítani az intézményeibe vetett bizalmat, és továbbra is hitelesnek maradni a nemzetközi színtéren.

Az előadó megközelítése

Ezzel a jelentéssel az előadó arra törekszik, hogy felhívja a figyelmet az alapvető jogok helyzetével kapcsolatos, az EU-ban 2024-ben és 2025-ben bekövetkezett főbb fejleményekre. A saját kezdeményezésű jelentések korlátozott terjedelméből adódóan fontossági sorrendet kell felállítani, ezzel együtt bizonyos aggályok hiánya nem csökkenti jelentőségüket. Ez a szöveg általános keretet biztosít, amelyet a módosítási szakaszban tovább lehet gazdagítani, és tovább fognak gazdagítani.

Szerkezet

A jelentéstervezet az alapvető jogok csoportjai köré épül. Míg a jelentés első része áttekintést nyújt az EU-ban az alapvető jogokkal kapcsolatos főbb aggályokról, az egyes fejezetek konkrét cselekvési felhívásokat tartalmaznak annak érdekében, hogy a jelentés a lehető leggyakorlatiasabb, a legösszeszedettebb és a leginkább cselekvésközpontú legyen.

A fő fejezetek a következők:

Veszélyben lévő alapvető jogok

Ez a fejezet általános felhívásokat tartalmaz az alapvető jogok védelmére, beleértve például az uniós értékek előmozdítását.

Nyomás alatt álló demokrácia

Ez a fejezet a számos tagállamban tapasztalható visszacsúszással foglalkozik, beleértve az igazságszolgáltatás függetlenségét fenyegető veszélyeket, a magas szinten elkövetett korrupciót, a kémszoftverekkel való visszaélést és a parlamenti jogok gyengülését. Kiemeli továbbá a tömegtájékoztatás szabadságát és sokszínűségét érintő kockázatokat, a dezinformáció terjedését, valamint a veszélyhelyzeti hatáskörökkel való visszaélést.

Az alapvető jogok határokon történő megsértése

Ez a fejezet többek között a visszatoloncolásokra, a rendszerszintű erőszakra és a kiszervezési politikákra vonatkozik, amelyek veszélyeztetik a menedékjoghoz való hozzáférést, és megsértik a visszaküldés tilalmát. Elszámoltathatóságra és uniós fellépésre szólít fel annak biztosítása érdekében, hogy a migrációkezelés tartsa tiszteletben az emberi méltóságot.

Nemi alapú erőszak, a nők jogai és az LMBTIQ+-személyek jogai

Ez a fejezet hangsúlyozza, hogy sürgősen küzdeni kell a nemi alapú erőszak, többek között a genderellenes mozgalmak ellen. Felszólít a szexuális és reprodukciós jogok védelmére, az abortuszhoz való jog Chartába történő belefoglalására, valamint az LMBTIQ+-személyek számára a gyűlölettel és a hátrányos megkülönböztetéssel szemben nyújtott erőteljesebb biztosítékokra.

Veszélyben lévő civil társadalom

Ez a fejezet a civil társadalmi térrel szembeni példátlan korlátozásokkal foglalkozik. Felszólít a civil társadalmi szervezetek fenntartható uniós finanszírozására és az emberijog-védők védelmére.

Strukturális rasszizmus és hátrányos megkülönböztetés

Ez a fejezet a rendszerszintű rasszizmussal és hátrányos megkülönböztetéssel foglalkozik. Felszólít a hátrányos megkülönböztetés tilalmáról szóló horizontális irányelv elfogadására, az egyenlőségre vonatkozó stratégiák megerősítésére, valamint a megkülönböztetést tiltó uniós jogszabályok érvényesítésére.

Veszélyben lévő környezeti, társadalmi, gazdasági és kulturális jogok

Ez a fejezet az alapvető jogokkal kapcsolatos aggályokként emeli ki a növekvő szegénységet, a lakhatásból való kirekesztettséget és a hajléktalanságot. Hangsúlyozza a fenntartható

környezethez való jogot, és igazságos átmenetre szólít fel.